

to the justification of the activities of ICOM.

The professional support by the international museum community has been directed towards the intensification of the relations between Croatia's museums and their European and non-European counterparts. Desiring to present the mission accomplished by ICOM, as well as the mission completed by the Council of Europe, the editorial board of *Informatica Museologica* decided to dedicate this issue to this particular subject and document it by a number of relevant articles.

The experience gained through the realization of these two missions and particularly the experience of Croatian museum professionals concerning the implementation of the Hague and other international conventions for the protection of cultural property can have a great impact in the process of supplementation and modification of these conventions. It can also contribute to the prompt and efficient effectuation of professional support by the international museum community to museums in other countries than Croatia, and also to the better preservation of cultural heritage in similar situations worldwide.

Because of this important results the missions of ICOM and of Council of Europe to Croatia, notwithstanding their being first of the kind undertaken in the countries involved in armed conflicts, have laid the foundation to the more efficient internationalization of relevant issues and their solving.

*Translated by:
Zdenka Ungar*

RATNE ŠTETE NANESENE MUZEJIMA, GALERIJAMA I MUZEJSKIM ZBIRKAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Izveštaj misije ICOM-a (Međunarodnog
savjeta za muzeje), veljača 1994.
ICOM, Pariz

Sadržaj

I. Uvod

II. Pregled muzeja i galerija u Republici Hrvatskoj

- a) Broj, profil, vrijeme utemeljenja
- b) Upravljanje muzejima, relevantne institucije, muzejsko osoblje i stručno usavršavanje

III. Pregled ratnih šteta

- a) Izravne štete i gubici prema hrvatskim izvorima
- i) Zemljopisni pregled
- ii) Tipovi izravnih šteta i najtežih gubitaka
- ii) Stanje na područjima pod okupacijom srpskih snaga
- b) Štete uzrokovane evakuiranjem i deponiranjem
- c) Rizik krađe predmeta iz evakuiranih i ne-evakuiranih zbirki
- d) Zaključak pregleda ratnih šteta

IV. Stanje pojedinih zbirki

V. Zaključci i preporuke

- a) Propadanje zbirki na hrvatskom teritoriju
- b) Stanje zbirki na okupiranom teritoriju i izvan hrvatskog teritorija
- c) Ilegalna trgovina i sigurnost zbirki
- d) Uloga muzejskih stručnjaka u Hrvatskoj
- e) Uloga međunarodne zajednice

Dodaci:

- 1) Muzej Slavonije
- 2) Pismo dr. Medera o ilegalnom izvozu i prodaji hrvatskog umjetničkog blaga
- 3) Prioritetne potrebe za materijalima

I. Uvod

Ovo je izvještaj trojednog (9. - 29. listopada 1993. godine) izaslanstva Međunarodnog savjeta za muzeje (ICOM) u Republici Hrvatskoj, izvedenog u svrhu utvrđivanja činjeničnog stanja, koje je izvršila Barbara O. Roberts, savjetnica za konzerviranje i restauriranje i član Međunarodnog savjeta za muzeje.

Organiziranje izaslanstva zahtijevali su članovi ICOM-a, a osobito hrvatski članovi, uključujući tu i članove Muzejskoga dokumentacijskog centra iz

Dubrovnik, Klaustar dominikanskog samostana oštećen granatiranjem
Fototeka MDC-a, Zagreb

Zagreba, kao i članovi UNESCO-a. Zadatak je izvršen kao dio ugovora s Institutom za konzervaciju Paul Getty.

Svrha izaslanstva bila je da ustanovi, u mogućim granicama, stupanj šteta koje su pretrpjeli muzeji, galerije i muzejske zbirke u Hrvatskoj za vrijeme rata 1991. - '93., a također prioritete potrebe ovih institucija izazvane ratnim stanjem.

Savjetnica je uživala punu potporu nacionalnih i mjesnih hrvatskih institucija, osobito Muzejskoga dokumentacijskog centra (dalje u tekstu MDC), koji je organizirao posjete u oko 22 muzeja u područjima pod kontrolom hrvatskih vlasti. Ujedinjeni su narodi zamoljeni za dozvolu da se posjete područja u kojima su razmještene Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (koja se približno podudaraju s područjima pod okupacijom srpskih snaga) i u koje državljani Hrvatske nemaju pristupa, ali je ta molba odbijena.

II. Pregled muzeja i galerija u Republici Hrvatskoj

a) Broj, profil, godina utemeljenja

Muzeji i galerije Hrvatske, izdanje iz 1993. godine, priručnik koji je izdalo Ministarstvo kulture i prosvjete Republike Hrvatske, opisuje 205 muzeja, galerija i muzejskih zbirki u Hrvatskoj, što javnih što privatnih, koji čuvaju muzejsku građu od otprilike 5.000.000 predmeta (međutim, prema informaciji MDC-a čitava muzejska mreža sastoji se od 143 takve institucije i 86 područnih zbirki).

Ove institucije mogle bi se svrstati u sljedeće kategorije:

Arheološki muzeji	15
Etnografski muzeji	11
Mjesni, gradski i regionalni povijesni muzeji	69
Specijalizirani muzeji	50
Biografski	15
Komemorativni	7
Povijesni	5
Pomorski	6
Tehnološki, industrijski i poljoprivredni	4
Prirodoslovni i zoološki	6
Razni	7
Zbirke sakralne umjetnosti	20
Ostale umjetničke galerije	40

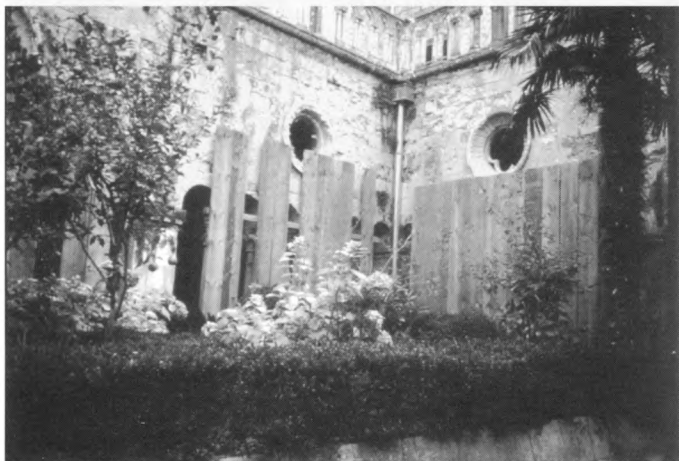
Neki su gradovi važni muzejski centri - Zagreb (21 muzej i galerija), Split (10) i Dubrovnik (8).

Devet arheoloških muzeja, većinom onih na jadranskoj obali, utemeljeno je prije prvoga svjetskog rata - splitski Arheološki muzej datira iz 1820. Prvenstvo u osnivanju muzeja na obali (najstariji hrvatski gradski muzej utemeljen je u Dubrovniku 1872.) ugrožavaju brojni rano osnovani zagrebački muzeji (Arheološki muzej 1846., Hrvatski povijesni muzej 1846., Kazališna muzejska zbirka 1840., itd). Razdoblje jugoslavenske monarhije (1918.-1941.) karakterizira nastojanje da se osnivaju gradski i regionalni muzeji (Požega 1924., Šibenik 1925., Varaždin 1925., Slavonski Brod 1934.).

Drugi svjetski rat bio je razmeđa u osnivanju hrvatskih muzeja i galerija: prema datumima osnivanja u spomenutom priručniku, od 1800. do 1941. godine, kada su zemlju okupirale sile Osovine, utemeljeno je 39 muzeja, galerija i muzejskih zbirki; od početaka Federativne Narodne Republike Jugoslavije 1945. godine do osamostaljenja Hrvatske 1991. godine otvorena su 154 muzeja - gotovo sve crkvene zbirke, 57 mjesnih, gradskih i regionalnih povijesnih muzeja (razlika između te tri kategorije nije uvijek očigledna: štoviše, zajednička im je tendencija da formiraju mješovite zbirke), 42 specijalizirana muzeja (polovica od njih bila je biografskoga karaktera ili je komemorirala pokret otpora i druge povijesne događaje od posebne važnosti režimu) i 32 umjetničke galerije. Ta velika inflacija nije izgubila na tempu čak ni u vrijeme ozbiljnih ekonomskih teškoća osamdesetih godina, i mlada je republika naslijedila nedovoljno financiranu muzejsku strukturu s premalo zaposlenih stručnjaka, a rat je samo pogoršao situaciju.

b) Upravljanje muzejima, relevantne institucije, muzejski radnici i stručno obrazovanje

S izuzetkom crkvenih zbirki, gotovo svi muzeji i galerije su u javnom posjedu, financiraju se iz državnog proračuna i pod upravom su Ministarstva kulture i prosvjete. U stvarnosti su tradicije decentralizacije

Dubrovnik, *Klaustar dominikanskog samostana oštećen granatiranjem*
Fototeka MDC-a, Zagreb

stvorile mnoštvo ustanova: ponegdje su mjesni muzeji pod upravom regionalnih muzeja, neki ovise o posebnim administrativnim strukturama (kao, na primjer, Nacionalni park i rezervat prirode Brijuni) ili tijelima (galerije koje čuvaju Meštrovićeva djela su pod upravom Fundacije Meštrović, neki su muzeji i galerije pod upravom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), dok su mnogi mjesni povijesni muzeji pod jurisdikcijom mjesnih ureda Ministarstva kulture i prosvjete (obično Kulturnih centara).

U vrijeme završavanja ovog izvještaja Ministarstvo je upravo odlučivalo o tome koje će kulturne vlasti (nacionalne, regionalne ili mjesne) imati jurisdikciju nad kojim kulturnim institucijama, uključujući tu i muzeje i galerije. Nacrt zakona o muzejima bit će na dnevnom redu zasjedanja hrvatskog Sabora u svibnju 1994. godine.

Jedno od najvažnijih središnjih tijela koje se bavi muzejima i galerijama je MDC, osnovan 1955. godine, koji ima dvije glavne funkcije - da unapređuje muzejske djelatnosti (programiranje i obnavljanje, veza s javnošću, savjetodavna uloga prema muzejskim institucijama) i prikupljanje podataka o muzejskoj građi. Baze podataka od vitalne važnosti, koje su stvarane godinama, vrlo su značajne u ratnom kontekstu (procjene šteta

nanesenih zbirka, preventivno djelovanje protiv raspršivanja zbirki i eventualne ilegalne trgovine muzejskim predmetima). MDC je također jedna od institucija koja ima ključnu ulogu u muzejskom obrazovanju još od 1986. godine (godišnji sedmodnevni i desetodnevni seminari za muzejsko osoblje, koji omogućuju širenje stručnog iskustva domaćih i stranih muzejskih stručnjaka - značajni inozemni sudionik u seminarima koji će se održati 1994. godine bit će Škotski muzejski savjet). Nacionalni, regionalni i mjesni zavodi za zaštitu spomenika kulture nadgledaju konzerviranje povijesnih građevina u koje su često smještene muzejske i galerijske zbirke; za vrijeme rata vrlo su tijesno surađivale s MDC-om i pojedinačnim muzejima i galerijama na evakuaciji i deponiranju zbirki i drugoga pokretnoga kulturnog inventara i na procjenama šteta koje su nanese zgradama.

Restauratorski zavod Hrvatske koji se nalazi u Zagrebu, središnja je restauratorska ustanova za cijelu zemlju, koja ima 60 stručnjaka, uključujući arhitekta, arhiviste, povjesničare umjetnosti i restauratore (njih 15, od kojih se troje ili četvero školovalo u inozemstvu). Drugi Zavod za restauraciju umjetnina u Zagrebu bavi se pokretnim kulturnim naslijeđem: ima 4 restauratora skulpture, 8 restauratora slika i jednog povjesničara umjetnosti. Postoje još i male restauratorske radionice u Splitu i Zadru. Pošto te ustanove ne mogu zadovoljiti sve sadašnje potrebe - kako zbog razmjera šteta uzrokovanih ratom tako i zbog kroničnog manjka stručnjaka, osnovan je u Dubrovniku centar za restauriranje slika u čijem financiranju i radu sudjeluje Fundacija Arch iz Lugana, a gaje se i nade da će projekt za restauraciju polikromne skulpture u dvorcu Ludbreg (u Hrvatskom zagorju), koji financira Bavarska, biti prvi korak prema ostvarenju kompletnoga restauratorskog centra koji bi obuhvaćao i slavonsku regiju. Fundacija ARCH iz Lugana, također je sudjelovala u specijalističkim tečajevima o dokumentaciji za restauratore i konzervatore koji su održani u studenome 1992. godine. Za vrijeme rata Zavod za restauraciju uložio je velike napore i bio je veoma aktivan kod pakiranja i evakuacije zbirki u sjevernoj Hrvatskoj. Muzeji i galerije zapošljavaju 1.184 djelatnika, od kojih su 515 muzejski stručnjaci (450 kustosa, 65 restauratora, itd). Primanja su im na razini prosječnih plaća u vrijeme prijašnjeg režima (i uopće su niska za državnu kulturnu administraciju).

Odsjek za muzeologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ima četverogodišnji muzeološki studij od 1988. godine (premda su se predavanja iz područja muzeologije mogla slušati na tom sveučilištu još od 1950., a postdiplomski studij uveden je 1968. godine).

III. Pregled ratnih šteta

a) Izravne štete i gubici prema hrvatskim izvorima

i) Zemljopisna podjela

Do siječnja 1993. godine, 44 muzeja, galerije i zbirke - oko 20% od ukupnog broja u Hrvatskoj - pretrpjeli su izravna oštećenja različitih stupnjeva učinjenih zgradama i/ili muzejskoj građi. Do kraja 1993. godine, prema informacijama MDC-a, taj broj je narastao do 47.

Međutim, taj bi broj mogao biti i veći. Izgleda da je 8 muzeja i galerija ostalo na okupiranom teritoriju, a o njima MDC ima malo ili nikakvih informacija (17 zbirki koje se tamo nalaze sadržavaju ukupno 200.000 predmeta).

Štete koje su pretrpjele 44 institucije, zemljopisni pregled: Istočna Hrvatska (Slavonija) 19 (5 u okupiranom području)

Središnja Hrvatska (Karlovac, Zagreb) 12 (1 na okupiranom području)
Planinska Hrvatska (Lika) 1 (na okupiranom području),
Dalmatinska Hrvatska (Zadar i Dubrovnik) 12 (1 na okupiranom području).

ii) Tipovi izravnih šteta i najtežih gubitaka

Zgrade u kojima su smještene 43 od tih institucija pretrpjele su različite stupnjeve izravnih oštećenja od artiljerijske vatre (u slučaju Muzeja ljubljanske i zagrebačke eparhije u Zagrebu, od podmetnute bombe u travnju 1992. godine). Premda je savjetnici bilo nemoguće utvrditi je li zastava sa simbolom Haaške konvencije bila zaista istaknuta na svim tim zgradama, one koje su je nosile u Dubrovniku nisu bile zbog toga pošteđene od srpske topničke vatre (što potvrđuje promatračko izaslanstvo UNESCO-a koje je tamo boravilo u studenome i prosincu 1991. godine). Iz priručnika se za većinu zgrada ne može dokučiti kolik je točno stupanj pretrpljenih oštećenja.

Relativno malo zbirki (13) pretrpjelo je izravnu štetu: to svjedoči o značajnim naporima koje su, u vrijeme velike opasnosti i ponegdje pod uvjetima koji su grančili s anarhijom, hrvatske kulturne institucije, vojska i dobrovoljci uložili u evakuaciju (ukupno 15.000 predmeta) i sklanjanje muzejske građe u skloništa.

Moramo se podsjetiti da se često nije moglo izbjeći ostavljanje većih predmeta in situ. Nepokretni muzejski predmeti (vlak u Muzeju Belišća, rimski sarkofazi u lapidariju Muzeja Slavonije) pretrpjeli su lakša oštećenja, kao i zbirke umjetnina Franjevačkog samostana u Dubrovniku i zadarskog Narodnog muzeja (pola tuceta gravura i litografija koje su bile na posudbi Sveučilištu).

Najteži utvrđeni gubici nanoseni su zgradama i zbirkama na okupiranim područjima. Dok je veći dio etnografske zbirke Zavičajnog muzeja Konavla u Čilipima evakuiran, namještaj koji je ostavljen u dvije muzejske zgrade izgorio je kada je selo spaljeno potkraj 1991. godine. Dvadesetpet skulptura i sedam slika Ivana Meštrovića odneseno je iz Muzeja Drniške krajine u Drnišu, a zbirka oružja (iz 19. i 20. stoljeća) opljačkana je iz Memorijalne kuće obitelji Ribar u Vukmaniću (dok se za ostale memorabilije pretpostavlja da su uništene).

Međutim, najteže gubitke su hrvatski muzeji pretrpjeli u Vukovaru: Zbirka Bauer i Galerija umjetnina (1.357 djela hrvatskih slikara iz 19. i 20. stoljeća), Gradski muzej Vukovara (32.513 predmeta koji datiraju od prethistorije pa do prve polovice 20. stoljeća), Spomen-muzej II. kongresa KPJ (zbirke originalnih dokumenata o radničkom pokretu i Komunističkoj partiji Jugoslavije) i Spomen-muzej Lavoslava Ružičke (memorijalna zbirka laureata Nobelove nagrade za 1939. godinu). Zgrade u kojima su bila smještena posljednja tri muzeja - dvorac Eltz (iz 1749.), Radnički dom i rodna kuća Lavoslava Ružičke - spomenici su kulture, a prema hrvatskim izvorima teško su ošecene ili čak razorene. Cijela Zbirka Bauer i zbirka Galerije umjetnina sklonjene su dislocirano po Vukovaru, a kasnije su odnesene u Srbiju, kao i zbirke Spomen-muzeja. Izgleda da su iz Rodne kuće Lavoslava Ružičke i Gradskog muzeja Vukovara sklonjeni samo odabrani predmeti, i dijelovi tih zbirki su ili pokradeni ili uništeni, a ostatak je prenesen u Srbiju.

Ministarstvo kulture i prosvjete Hrvatske i MDC obavijestili su UNESCO i ICOM da bi osigurali povrat tih zbirki. Parlamentarna skupština Vijeća Europe također je uputila pismo beogradskim vlastima; međutim, iako su ove potonje izgleda voljne dopustiti UNESCO-u da pregleda depoe, neće dopustiti da se zbirke vrte Hrvatskoj.

Uz problem restitucije, hrvatske institucije su zabrinute zbog uvjeta u kojima se čuvaju zbirke, a osobito zbog mogućnosti da se umjetnine

prodaju u inozemstvu (dr. Ferdinand Meder, direktor nacionalnog Zavoda za zaštitu spomenika kulture, pisao je ICOM-u o toj temi, i njegovo se pismo donosi u Dodatku). Mali broj predmeta htio je Jugoslavenski kulturni centar izlagati u Parizu 1992. godine ("Vukovar en 1991, Genocide du Patrimoine Culturel du Peuple Serbe"), ali oni se sada očigledno nalaze u jednom UN-ovu depou. MDC, koji ima inventarne knjige vukovarskih muzeja, prosljedio je obavijest o tome INTERPOL-u. ICOM-ovoj savjetnici također je skrenuta pozornost da nema nikakvih vijesti o profesoru Petroviću, vukovarskom povjesničaru umjetnosti.

iii) Stanje u područjima koja su još pod srpskom okupacijom

Metoda "najgore štete" koja je već demonstrirana na okupiranim teritorijima čini zabrinutost hrvatskih kulturnih institucija za sudbinu preostalih zbirki sasvim razumljivom.

Međutim, kustos Hrvat iz Muzeja grada Iloka kazao je ICOM-ovoj savjetnici da "koliko on zna ništa nije odneseno iz muzeja, a on je otvoren za javnost". Štoviše, vandaliziranje zbirki Zavičajnog muzeja Konavala spriječio je srpski vojni zapovjednik, koji ih je zatim i dao čuvati pod stražom; nakon povlačenja jugoslavenskih snaga u listopadu 1992. godine zbirka je zatečena "gotovo sasvim netaknuta". Ipak, u nedostatku provjerenih informacija i u svjetlu slučajeva o kojima je bilo riječi u prethodnim odlomcima, ti individualni slučajevi ne mogu se smatrati karakterističnima.

Problem nedostatka informacija mogao bi se premostiti kada bi međunarodne organizacije na terenu surađivale na verificiranju stanja u kojem se nalazi pokretno kulturno naslijeđe, a takvo bi praćenje također djelovalo i kao element zaštite. U slučaju depoa Gradskog muzeja Karlovca koji se nalazi na okupiranom području, Civilna policija UNPROFOR-a je neko vrijeme pazila na građu koja se u njemu nalazi i izvještavala o njezinu stanju, ali je savjetnici rečeno da je ta suradnja kasnije prekinuta.

b) Štete uzrokovane evakuacijom i pohranjivanjem

Savjetnica je primijetila da, usprkos uspjesima postignutim u sklanjanju mnogih javnih zbirki pred opasnostima artiljerijske vatre i rekviriranja od strane okupacijskih snaga, evakuacija i pohranjivanje predstavljaju ozbiljnu prijetnju muzejskim i galerijskim predmetima. U mnogim slučajevima depoi ne ispunjavaju uvjete s aspekta sigurnosti i konzervacije, a neke su zbirke prenošene i po nekoliko puta.

Republički zavod za zaštitu kulturnih spomenika procjenjuje da je oko 6.000 sanduka evakuiranih predmeta pohranjeno u 30 malih "sigurnih skloništa" i u 14 velikih službenih depoa. Samo dva ili tri od ovih posljednjih pružaju zadovoljavajuće klimatske uvjete i mogućnost kontrole insekata i glodavaca. Identificirano je oko 10 drugih depoa za privatne zbirke, ali uvjeti pohrane su jako loši. Ponešto od crkvenog vlasništva također je pohranjeno u državne depoe. Postoji sistem nadgledanja stanja građe, ali provjera je vizualna, i, općenito govoreći, ograničena.

Mora se također istaknuti da su mnogi predmeti pohranjeni u depoiima svojih institucija i da su često uvjeti takvoga pohranjivanja nezadovoljavajući, uglavnom zato što su predmeti previše sabijeni.

S obzirom na ograničene mogućnosti verifikacije stanja evakuirane i pohranjene građe (savjetnica je također bila svjedokom teškoća koje se moraju svladavati prilikom takvih provjera) teško je procijeniti stupanj oštećenosti predmeta. Međutim ne može se isključiti mogućnost da je postotak oštećenja vrlo velik, naročito kad je riječ o tekstilu.

c) Rizik krađe predmeta iz evakuiranih i neevakuiranih zbirki

Sasvim je jasno da postoji rizik da nešto evakuiranog materijala nestane. Štoviše, malobrojnost čuvara zbog mobilizacije muškaraca u vojsku i nepostojanje alarmnih uređaja u muzejima i galerijama koji su još u funkciji velik su problem kod zaštite zbirki.

d) Zaključak pregledu ratnih šteta

Izravne štete nanesene u ratnim operacijama manje su teške nego što bi se moglo pretpostavljati, zahvaljujući evakuaciji i mjerama zaštite in situ. Međutim ima flagrantnih slučajeva u kojima su srpske snage rekvirirale zbirke, da se i ne spominju moguće izravne pljačke, a i stanje na okupiranim teritorijama nije poznato. Također se pojavljuje opasnost od disperziranja nekih od tih zbirki kroz ilegalni izvoz. Paradoksalno, ali ipak je najveća šteta hrvatskim zbirkama vjerojatno nanesena neadekvatnom pohranom i zbrinjavanjem nakon evakuacije. Ova posljednja kategorija problema bit će bolje rasvijetljena u izvještaju o detaljnom ispitivanju koje je savjetnica provela u 22 muzeja i galerije.

Dubrovnik, oštećen kip
Fototeka MDC-a, Zagreb

IV. Stanje pojedinih zbirki

Za vrijeme trotjedne misije, savjetnica ICOM-a mogla je pregledati samo presjek kroz hrvatske muzeje i galerije (vidi program izaslanstva u dodatku). Mnogo vremena gubilo se na putovanje, bilo je problema i s dostupnošću nekih zbirki, što čini procjenu problematičnom. Savjetnica je posjetila četiri muzeja i galerije u Zagrebu, sedam u Dubrovniku, dva u Cavtatu, dva u Osijeku i po jedan muzej u Belišću, Čakovcu, Đakovu, Karlovcu, Valpovu, Varaždinu i Vinkovcima. Drugim riječima, obuhvaćene su sve neokupirane regije Hrvatske, osim sjeverne Dalmacije i neokupiranih područja na rubu zapadne Krajine. Savjetnica je za svaku lokaciju ispunila upitnik, iz kojeg su izvađeni osnovni podaci o instituciji i njezinim zbirkama, relevantne informacije o izravnim i neizravnim štetama, kao i primjedbe savjetnice. Institucije su navedene po abecednom redu i lokaciji.

Belišće
Muzej Belišća

Tvornički pojas 1, 54551 Belišće, tel.: 54-183-111/215

Kontakt: Zdenka Frajtag, direktor

Osooblje: 1 kustos

Godina osnivanja: 1971.

Zgrada: 1

Trenutačno stanje zgrade: dobro; planira se otvaranje novog izložbenog prostora u bombardiranoj zgradi vlasnika tvornice, ali to će zahtijevati opsežnije radove.

Muzejska građa: 2.206 industrijskih predmeta, 150 predmeta u umjetničkoj galeriji.

Dokumentacija: dobra

Predmeti: u stalnom postavu

Pretrpljene štete: nikakve, neki predmeti trebaju manje intervencije

Opće stanje muzejske građe: dobro

Čakovec

Muzej Međimurja

Trg Republike 5, 42300 Čakovec, tel.: 42-812-285, 811-820

Kontakt: Smiljana Petr-Marčec, direktorica

Osooblje: 11, uključujući 1 građevinskog restauratora koji radi pola radnog vremena i 1 fotografa

Godina osnivanja: 1954.

Zgrada: 1 (renesansna palača, spomenik kulture, rekonstruirana nakon potresa 1738. godine)

Trenutačno stanje zgrade: zahtijeva manje radove, ali na dulji rok će biti potrebni veći zahvati.

Muzejska građa: 10.500 predmeta regionalne povijesti (arheološka, etnološka, kulturno-historijska, umjetnička zbirka itd.)

Dokumentacija: postoji osnovna inventarna knjiga, ali starija građa nije popisana.

Predmeti:

Pohranjeni: da

Pretrpljene štete:

in situ: da

Pohrana: hitno potrebne spremnice, prostori su suhi ali bez grijanja.

Opće stanje muzejske građe: mnogi su predmeti spremljeni u kutije; nedostaje polica, opreme za pohranu i uopće raznoga neophodnog materijala

Nužni veći zahvati: mnogi predmeti zahtijevaju tretman, ali nedostaje sredstava, stručnih konzervatora i materijala.

Primjedbe: potreba za kvalificiranim osobljem i sredstvima, fotografskom opremom i opremom za pravilno pohranjivanje predmeta.

Cavtat

Zbirka Baltazara Bogišića

Knežev dvor, Obala 18, 50210 Cavtat, tel.: 50-78-556

Kontakt: Stane Perišin-Divanović, direktor

Godina osnivanja: 1909./1955.

Osooblje: 1 kustos

Zgrade: 2 (duževa palača iz 16 st. i obližnja rodna kuća Baltazara Bogišića, pravnika)

Stanje zgrada: potrebna bi bila hitna veća intervencija na krovu palače koji prokišnjava

Muzejska građa: lijepa zbirka koja ima 15.000 knjiga, 8.100 otisaka i crteža izvanredne vrijednosti (datiraju od 16. do 20. st.), numizmatička zbirka koja ima 3.000 predmeta, etnografska zbirka i zbirka primijenjene umjetnosti, oružje, arheološki materijal, fotografije, inkunabule, rukopisi. Dokumentacija: radi se na sačinjavanju suvremenog inventara (obavljeno je 5% do 10% posla).

Muzejska građa:

dislocirana: neki predmeti su sklonjeni, ali su kasnije vraćeni; pohranjena: najvredniji predmeti su sklonjeni u sigurno sklonište;

Pretrpljena šteta:

in situ: vlaga predstavlja vrlo ozbiljan problem (u blizini je Jadransko more);

depo: vlaga predstavlja velik problem, jer su prostori pretrpani, a nema ni dobre cirkulacije zraka u prizemlju; arheološka zbirka je loše smještena.

Opće stanje muzejske građe: predmeti su u dosta dobrom stanju, ali uvjeti u depou su loši; depo je vlažan i predmeti su jako sabijeni.

Nužni veći zahvati: zbirka oružja i pokućstva trebalo bi posvetiti puno rada; grafike bi trebale bolje spremnice (postojeća je prenatrpana).

Procjena stanja građe:

zaštita i izlaganje: predmeti su u dobrom stanju, ali treba mnogo zaštitarskog rada prije nego što će se moći izložiti.

Primjedbe: hitne potrebe u materijalu: ventilatori za poboljšanje cirkulacije zraka, kutije dimenzija 75x62x10 cm za pohranjivanje grafika i crteža, kutije dimenzija 60 X44x76 cm, metalni ormari (dimenzija 106x72x50 cm.) i kutije različitih dimenzija za pohranjivanje tekstila; grupa od 3 do 4 konzervatora koji bi radili 2 do 3 mjeseca mogla bi pohraniti tekstil kako valja i zaštititi dosta komada pokućstva, a također pohraniti i otiske i crteže; nakon takva početnog timskog rada mogla bi se izvršiti selekcija predmeta koji će imati prioritet kod buduće zaštite.

Cavtat

Galerija Vlahe Bukovca

Ulica Vlahe Bukovca 5, 50210 Cavtat

Kontakt: Lucija Aleksić, kustosica

Osoblje: 1 kustos (iz dubrovačke Umjetničke galerije, matične ustanove), 1 pazitelj

Godina osnivanja: 1964.

Zgrada: 1

Sadašnje stanje zgrade: štete na prozorima, posljedica obiljne eksplozije mine; zgrada je u lošem stanju i potrebno joj je sanirati krov (crvotoč u krovnim gredama), podove, vrata, prozore i alarmni sistem; vrt bi također trebalo urediti.

Muzejska građa: umjetnikov atelje i dom u kojemu se čuva 47 slika, dokumenti, pokućstvo i memorabilije.

Dokumentacija: osnovni inventar (uključuje i obiteljske dokumente)

Muzejska građa:

evakuirana: slike, u Dubrovnik;

deponirana: pokućstvo, u kući.

Pretrpljene štete:

in situ: potrebno je mnogo rada na pokućstvu (čišćenja, laštenja voskom, tretmana protiv crvotoči), jer mu se stanje pogoršalo u posljednje 3 godine

Nepoznato: savjetnica nije vidjela arhiv

Sadašnje stanje muzejske građe: slike su u depou, u dobrom stanju, premda vlažnost fluktuiraju; staklo i sitni predmeti navodno su u dobrom stanju; potrebno je manjeg površinskog čišćenja, a svem bi pokućstvu

trebalo posvetiti dosta pažnje (stanje varira od dobrog do lošeg)

Nužni veći zahvati: čitava zbirka pokućstva

Procjena stanja građe:

Zaštita: pokućstvo i vrt zahtijevaju hitne radove

Konzervacija: pokućstvo i grede krovišta

Primjedbe: nužna su sredstva za zaštitu pokućstva (konzervator stručnjak za pokućstvo trebao bi poučiti mjesnog zanatliju kako da ga održava), za zaštitu zgrade i za obnovu vrta.

Dubrovnik

Muzej dubrovačkog pomorstva

Tvrđa Sv. Ivana, 50000 Dubrovnik, tel.: 50-26-465

Kontakt: Anica Kisić, kustosica

Osoblje: 1 kustos, može dobiti ispomoc iz Dubrovačkog muzeja (matična ustanova), ali ne uživa prioritet; dva člana osoblja su otišla ili su na odmoru i nisu nadomještena.

Godina osnivanja: 1941.

Zgrada: 1 (tvrđa Sv. Ivana iz 16. st.)

Stanje zgrade: ratna oštećenja: razbijeni prozori, mala površinska oštećenja na utvrdi: problem vlage kada pada kiša. (Možda je potrebna nova žbuka? Moguća neadekvatnost restauracije izvedene nakon 1979. godine?)

Muzejska građa: 4.000 predmeta, modeli brodova, drvena skulptura, portreti, slike brodova, oružje iz 16. i 17. st., instrumenti, dokumenti, knjižnica i arhiv.

Dokumentacija: kompletna

Muzejska građa:

evakuirana: neki predmeti su još u stalnom postavu;

deponirana: uglavnom pohranjena, knjige u knjižnici.

Pretrpljene štete:

in situ: 1 stakleni ormar razbijen od pritiska kod obiljne eksplozije; u depou: stanje je dosta stabilno, međutim zabrinjava stanje knjižnice: knjige su nagomilane na hrpe i postoji problem vlage.

Procjena stanja građe:

zaštita: potrebno je mnogo zahvata, hrđa na željeznim predmetima; izložba: treba više stručnoga kadra, izložbene ormare treba glazirati konzervacija: ništa nije u planu, ali očigledno je nužna metalu, knjigama, papiru, modelima.

Opće stanje građe: većina predmeta je zapakirana i ne može se pregledati; knjige treba zapakirati, ili sanirati i premjestiti na police Nužni veći zahvati: prema kustosu - 5 vrijednih portreta iz 18. st., 1 pramčana figura (18. st.), oko 10 nautičkih instrumenata.

Primjedbe:

trebalo bi obnoviti veze s drugim pomorskim muzejima (Hamburg, Kronburg, Paris, Venecija, Greenwich); kustosu je hitno potrebna suradnja sa stručnjacima iz drugih muzeja; predmete bi trebao pregledati i za konzervaciju i zaštitu selektirati konzervator/restaurator koji ih dobro poznaje; isto takva pomoć je potrebna kod raspakiranja predmeta i utvrđivanja u kakvom su stanju; stručni kadar je također potreban kod pripreme novoga stalnog postava; potrebni su telefaks i kompjuter; financijska sredstva za ostakljivanje prozora; građevinska studija zgrade da bi se ustanovili uzroci vlage i utvrdili prijeko potrebni sanacijski zahvati.

Dubrovnik
Dubrovački muzej

Knežev dvor, 50000 Dubrovnik, tel.: 50-26-469

Kontakt: Vlaho Benković, direktor

Osoblje: 34 (uključujući i dva tehničara)

Godina osnivanja: 1872.

Muzejska zgrada: 1 (Kneževa palača iz 15. st., pregrađena nakon potresa 1667. godine)

Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - manja oštećenja pretrpjeli su krov, prozori i fasada; velik problem je vlaga (pojavljuje se na unutrašnjim zidovima kad pada kiša)

Muzejska građa: 15.000 predmeta; kulturno-historijska zbirka, zbirke pokućstva, kostima, srebrnih i zlatnih kovanica, medalja, pinakoteka starih majstora (280 slika), arheološka zbirka i zbirka novije povijesti.

Dokumentacija: dobra

Muzejska građa:

evakuirana: nešto pokućstva u Franjevačkom samostanu;

deponirana: da, na najbolji način u danim uvjetima, uvijek daleko od prozora.

Pretrpljene štete:

in situ: nešto oštećenja uzrokovanih premještanjem;

depo: moguće je kontrolirati pristup u samo jedan dio depoa; vlaga je vrlo velik problem u zatvorenim spremištima;

nepoznato: neki pohranjeni predmeti sigurno su oštećeni, ali opseg oštećenja bit će moguće ustanoviti tek pošto se raspakiraju.

Procjena stanja građe:

zaštita: viđeni predmeti su svi u dobrom stanju;

konzervacija: bit će potrebno konzervirati mnogo predmeta i trebat će organizirati pregled da bi se utvrdili prioriteti.

Opće stanje građe: dobro; sve pokućstvo treba održavanje i njegu (stanje dobro do loše); izgleda da je na pozlaćene predmete u većini slučajeva nanijeta nova pozlata, ali izvedba nije baš najbolja; slike su evakuirane u sigurno sklonište, ali se čini da je ono vlažno.

Nužni veći zahvati: kabinet Luce Giordana (inkrustacije od sedefa i kornjačevine), neki oštećeni kameni predmeti, prozori iz 16. st.; treba raditi i na slikama, ali još nisu sve pregledane.

Primjedba: u plan za akciju UNESCO-a ušao je samo popravak oštećenja pretrpljenih u ratu, ali Knežev dvor ima vrlo veliki problem s vlagom koji se svakako mora riješiti; osoblju je potreban stručni seminar o osnovama zaštite i čišćenja pokućstva; muzeju bi trebala relativno mala sredstva (11.000 DEM) da otkupi neke zbirke koje su se pojavile na tržištu (staklo iz 19. st., majsenski i severski porculan i dva Mintonia iz 19. st.), štoviše, ponuđeno je za otkup još slika i pokućstva; izdavači bi mogli slati stručne časopise, kojima bi se služili svi dubrovački muzeji; trebalo bi restaurirati prozorske diskove od muranskog stakla iz 16. st.

Dubrovnik
Umjetnička galerija

Put Frana Supila 23, 50000 Dubrovnik, tel.: 50-20-590

Kontakt: Lucija Aleksić, kustosica

Osoblje: 2 kustosa, 1 tehničar, 2 noćna čuvara, 4 čistača/prodavača ulaznica, 2 ostala

Godina osnivanja: 1945.

Muzejska zgrada: 1

Sadašnje stanje zgrade: štete pretrpljene u ratu - lakše, treba popraviti prozore; zgrada je u dobrom stanju.

Muzejska građa: 1.520 slika, crteža, skulptura; 47 slika iz galerije Vlaho Bukovca

Dokumentacija: ažurirana (uključujući i Bukovčevu zbirku)

Građa:

deponirana: da

Pretrpljene štete:

in situ: stalni postav je skinut prije rata;

depo: pretrpan; problemi s vlagom; predmeti su pregledani, ali su pohranjeni u prostorima sa slabom cirkulacijom zraka.

Stanje evakuiranih i posuđenih predmeta: zbirka slika Vlaho Bukovca spakirana je i sklonjena u depo za evakuirane predmete još prije rata; predmeti s izložbe "1.000 godina hrvatske skulpture", koja je bila otvorena kada je izbio rat skinuti su iz postava i spremjeni (predmeti su položeni na pod u sigurnim dijelovima izložbenog prostora).

Procjena stanja građe:

zaštita: zadovoljavajuća (osim što bi posuđene predmete trebalo složiti na police i zbrinjavati ih po proceduri)

Opće stanje građe: ustajali miris vlage osjeća se u većini najsigurnijih prostorija; kustos improvizacijama pokušava postići cirkulaciju zraka.

Nužni veći zahvati: u zbirci moderne umjetnosti

Primjedbe: prozorska stakla treba odmah zamijeniti, možda staklom koje je stiglo u sklopu humanitarne pomoći iz Njemačke; 3 električna ventilatora da bi se poboljšala cirkulacija zraka; potrebna je pomoć u ormarima, policama i stalcima za slike; konzervator bi trebao provjeriti stanje skulptura na posudbi, sada sklonjenih u izložbenom prostoru i preporučiti kako da se zaštite.

Drugo: požari koji učestalo izbijaju na obroncima okolnih brda još od 1980. godine izazivaju veliku zabrinutost, to više što je muzejska zgrada osigurana, ali zbirke nisu.

Dubrovnik
Dom Marina Držića

Široka ulica 7, 50000 Dubrovnik, tel.: 50-20-490

Kontakt: Feđa Šehović, direktor

Osoblje: 1 kustos, 1 tehničar

Godina osnivanja: 1989.

Muzejska zgrada: 1 (iz 16. st.)

Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - krov je pogođen granatom, ali je u međuvremenu popravljen i u vrijeme savjetničina posjeta muzej se upravo otvarao za javnost.

Muzejska građa: samo rekonstrukcija (video, dokumentarni izlošci, reprinti književnikovih radova), ne sadržava originalne predmete.

Muzejska građa:

evakuirana: ne

Pretrpljene štete:

in situ: nešto oštećenja pretrpjeli su depo u potkrovlju i zvučna i video oprema.

Sadašnje stanje građe: problemi s video-opremom.

Dubrovnik
Muzejska zbirka dominikanskog samostana

Ulica sv. Dominika 4, Dubrovnik, tel.: 50-26-472, 413-022; fax: 50-413-023

Kontakt: prior Mario Marinov

Osoblje: 2 čuvara

Godina osnivanja: 1948. (otvoren za javnost 1970. godine)

Muzejska zgrada: 1 samostanski kompleks (iz 14. st.), spomenik kulture
Sadašnje stanje zgrade: ratne štete pretrpjeli su krovovi, rozeta i 3 velika prozorska vitraža.

Muzejska građa: veoma slavne zbirke, sadržavaju vrijedne predmete - slike dubrovačke škole, liturgijsko posuđe, odjeću, nakit; knjižnica sa 250 inkunabula i rukopisima, arhivska građa.

Dokumentacija: dobra

Građa:

evakuirana: sklonjena unutar samostana;

deponirana: da;

izvan muzeja: nema, osim nekoliko predmeta koji se nalaze u Zagrebu radi restauracije.

Pretrpljene štete:

in situ: nekoliko predmeta koji su se nalazili u crkvi iznad oltara;

depo: suh, međutim nema polica i predmeti su odloženi po podu i stolovima, ali se njima uglavnom dobro rukuje;

nepoznato: stanje predmeta (rukopisi, knjige) koji su spremljeni u čelične sanduke u podrumu (osjeća se miris vlage).

Opće stanje građe: stanje rukopisa u podrumu izaziva zabrinutost.

Nužni veći zahvati: dominikanci žele restaurirati centralnu sliku, Raspeće Paola Venezijana, prije nego što je vrate na njezino mjesto iznad oltara (dvije bočne slike sada su u Splitu radi restauriranja); ova je slika bila položena na pod i pokrivena vrećama s pijeskom (1992. godine); također treba restaurirati rozetu i prozorske vitraže.

Procjena stanja građe:

zaštita: uglavnom dobra (problem s rukopisima)

konzervacija: nekim polikromnim predmetima nužna je konsolidacija

Primjedbe: jedan ili više konzervatora trebao bi asistirati kod raspakiranja predmeta da bi se poduzeli hitni konsolidacijski zahvati na licu mjesta; krovovi moraju biti hitno popravljani.

Dubrovnik

Muzejska zbirka i stara apoteka Male braće

Franjevački samostan, Placa 2, 50000 Dubrovnik; tel.: 50-26-345

Kontakt: Mate Polonio

Osoblje: 2 čuvara, 7 namještenika u apoteci (apoteka nije dio samostana)

Godina osnivanja: 1957.

Muzejska zgrada: 1 samostanski kompleks (klaustar iz 14. st., apoteka iz 1317. godine), spomenik kulture

Sadašnje stanje zgrade: ratne štete pretrpjeli su krov i unutrašnjost, kolonada klaustara je teško oštećena, ali je zvonik već popravljen; unutrašnjim stropovima (uključujući i strop knjižnice) potreban je popravak.

Muzejska građa: crkvena riznica, predmeti, slike, skulpture, korali (datiraju od 11. do 13. st.), bogata knjižnica, orgulje samostanske crkve

Dokumentacija: inventarska knjiga u dubrovačkom Zavodu za zaštitu spomenika kulture.

Muzejska građa:

evakuirana: unutar samostanskoga kompleksa;

deponirana: prilično sigurno smještena in situ;

u inozemstvu: neki predmeti u Sloveniji.

Pretrpljene štete:

in situ: pokušstvo, nešto knjiga;

depo: predmeti na nekim mjestima ugroženi vlagom (osobito inkunabule i knjige)

nepoznato: konzervator bi trebao provjeriti stanje prilikom raspakiranja predmeta.

Opće stanje građe: gotovo svi predmeti su spakirani, teška crvotoč u klupama u sakristiji, inkunabule i rukopisi u vlažnom depou pa ih treba hitno zbrinuti.

Nužni veći zahvati: orgulje, rukopisi i inkunabule

Procjena stanja građe:

zaštita: zadovoljavajuća do dobra, ima vlage, predmete bi trebalo spremiti na police.

Stalni postav: mogao bi se ponovno instalirati u kratkom roku, ali bi trebalo poboljšati seizmičku zaštitu dok je prilika, bude li sredstava i za to.

Konzervacija: u suradnji s Zavodom za restauraciju starog Dubrovnika
Primjedbe: treba pomoći kod konzervacije rukopisa i inkunabula (police za arhivsku građu, kutije za rijetke knjige, možda bi ih čak trebalo smjestiti negdje izvan muzejske zgrade kako ne bi bile izložene vlazi), tretman klupa u sakristiji zbog crvotoči, materijal za rad slikarske radionice (dubrovačkog Zavoda za zaštitu spomenika kulture) koja se nalazi u samostanskom kompleksu, restauracija orgulja (procjena od prije tri i pol godine je 150.000 DEM).

Dubrovnik

Muzej Rupe

Ulica od Rupa 3, 50000 Dubrovnik, tel.: 50-412-545

Kontakt: Mirjana Zec, kustosica

Osoblje: 3 kustosa (samo se jedan sada nalazi u Dubrovniku), može dobiti ispomoc od osoblja Dubrovačkog muzeja

Godina osnivanja: 1940. (matična ustanova je Dubrovački muzej)

Muzejska zgrada: 1 (žitnica izgrađena 1590. godine, spomenik kulture) i uredi u susjednoj zgradi

Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - prozori razbijeni prije dvije godine, jako naklobučenje poda na četvrtom katu zbog vlage.

Muzejska građa: 4.500 etnografskih predmeta - narodne nošnje, tekstil, čipka, itd.

Dokumentacija: izrada inventarnih knjiga je u toku

Muzejska građa:

evakuirana: u 2 depoa, pokušstvo se izlaže na gostujućim izložbama;

deponirana: nešto i u samome muzeju

Pretrpljene štete:

in situ: minimalna oštećenja na predmetima koji su ostali u stalnom postavu - zabrinjava nedostatak prozora

depo: prema izjavi kustosice, koja je kontrolirala stanje predmeta, nema oštećenja

nepoznato: depo je jako natrpan i mnogi su tekstili naslagani jedan povrh drugoga, nužne su police i kutije (bez kiseline)

Opće stanje građe: sav je vrijedan materijal spremljen i pod stalnom kontrolom, predmeti su sabijeni i tekstili pretijesno spakirani; kustosica je upravo bila postavila novu izložbu u novootvorenom izložbenom prostoru kada se sve moralo iznenada spakirati.

Nužni veći zahvati: trebalo bi pregledati više od 4.500 predmeta i provesti preventivnu konzervaciju.

Procjena stanja građe:

zaštita: najhitnije potrebe su održavanje i kutije za pohranu predmeta
konzervacija: oko 50% zbirke.

Primjedbe: sanacija cijelog krovišta, popravak prozora, sanacija poda; kustosici bi hitno trebala pomoć konzervatora za tekstil da bi se mogao organizirati prioritetni tretman, i da bi se predmeti što hitnije poslali u radionicu.

Karlovac
Gradski muzej Karlovac

Strossmayerov trg 7, 47000 Karlovac, tel.: 42-32-762
Godina osnivanja: 1952.

Muzejska zgrada: 1 (barokna palača Zrinskih, spomenik kulture)
Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - popravljeno ono što je oštećeno granatiranjem; zgrada je stabilna, potrebno je izvesti još neke manje radove
Muzejska građa: 18.000 predmeta (prirodoslovna i kulturno-historijska zbirka)
Muzejska građa: deponirana
Pretrpljene štete: nisu videne
Primjedba: grad je podijeljen i stanje je napeto; treba će napraviti procjenu kada se predmeti raspakiraju.

Osijek
Galerija likovnih umjetnosti

Kapucinska 9, 54000 Osijek, tel.: 54-123-345

Kontakt: Vladimir Džanko, direktor

Osoblje: 3 kustosa

Godina osnivanja: 1954.

Zgrada: 1 (spomenik kulture)

Sadašnje stanje zgrade: ratne štete: oštećen krov; izvršeni su popravci, ali još postoji problem vlage; zahtijeva manje zahvate.

Muzejska građa: slike, grafike, skulpture - od 18. do 20. st.

Dokumentacija: dobra, dobra organizacija i oprema

Muzejska građa:

evakuirana: djelomično;

deponirana: da;

Pretrpljene štete:

in situ: nema;

u depou: nema, depoi zadovoljavaju;

nepoznato: veći dio predmeta.

Opće stanje muzejske građe: predmeti koji su viđeni u dobrom su stanju; ostatak je navodno također u dobrom stanju.

Primjedbe: trebalo bi uspostaviti više veza sa stručnjacima iz inozemstva.

Osijek
Muzej Slavonije (vidi dodatak)

Trg Sv. Trojstva 6, 54000 Osijek, tel.: 122-505, 120-959

Kontakt: Vesna Burić, direktorica

Osoblje: 20 (5 kustosa, 1 tehničar, 2 i pol restauratora, 1 knjižničar, 1 računovođa)

Godina osnivanja: 1877.

Muzejska zgrada: 3 velike odvojene zgrade (glavna je spomenik kulture, izgrađena 1702. godine, a zgradu u kojoj je smješten depo muzej dijeli s privrednim poduzećima)

Sadašnje stanje zgrada: ratne su štete nanosene svim zgradama; potrebni su veliki zahvati da bi se sanirale ratne štete, kao i opća zapuštenost (građevinske radove, radove na električnim instalacijama, alarmni sistem); potres bi mogao uzrokovati vrlo veliku štetu.

Muzejska građa: 130.000 predmeta (arheološka, numizmatička, povijesna, etnografska i bibliografska zbirka, kao i zbirka primijenjene umjetnosti), knjižnica koja sadržava 50.000 svezaka (i ostala građa)

Muzejska građa:

evakuirana: djelomično;

deponirana: djelomično.

Pretrpljene štete:

in situ: uglavnom oštećenja izazvana prenatrpanošću;

depo: štete su nanosene prilikom sklanjanja predmeta unutar muzeja kao i prilikom evakuacije izvan muzeja;

nepoznato: većina predmeta je oštećena; nije moguća kontrola.

Opće stanje muzejske građe: gotovo svim viđenim predmetima potreban je neki zahvat (više od 70% muzejske građe); sabijeni u depovima i ne može se doći do njih dok se rat ne završi (Osijek je veoma blizu fronte).

Primjedbe: veličina muzejskog fonda i njegovo značenje (to je jedan od najznačajnijih muzeja u Hrvatskoj) zahtijeva međunarodnu pomoć; potrebni su konzervatori za drvo, metal, keramiku, kamen, papir, numizmatičke predmete, etnografsku građu i obojene površine; treba planirati mnogo toga: depoi i statička sigurnost zgrada su od najveće važnosti (osječki Zavod za zaštitu spomenika kulture upravo završava studiju); potrebno je organizirati konzervatorsku radionicu, osigurati stručnjake i materijal; muzej također treba osnovnu kompjutersku opremu.

Valpovo
Muzej Valpovštine

Dvorac 1, 54550 Valpovo, tel.: 54-183-194

Kontakt: Mirko Bartulac, direktor

Osoblje: 1 kustos/pazitelj

Muzejska zgrada: 1 kompleks (pregrađena zgrada iz 18. st. i srednjovjekovna kula)

Sadašnje stanje zgrada: ratne štete: krov je popravljen, ali još zjapi rupa u sjeveroistočnom uglu, prozori su razbijeni i fasada je oštećena granatama; kompleks je jako zapušten poslije drugoga svjetskog rata i u jako je lošem stanju - stropovi su djelomično ojačani armiranim betonom; potrebni su veliki zahvati na stropovima, podovima i instalacijama (struja, voda).

Muzejska građa: 3.000 predmeta - etnografski, lovački trofeji, preparirane životinje, slike, predmeti primijenjene umjetnosti, nošnje iz 19. st.

Dokumentacija: slaba

Muzejska građa:

evakuirana: nešto predmeta je evakuirano na druga mjesta u gradu ili susjedstvu;

deponirana: sva građa.

Pretrpljena šteta:

in situ: nešto;

depo: sigurno ima oštećenja;

nepoznato: da bi se odredio opseg štete, trebalo bi raspakirati predmete, ali predmeti pohranjeni u lovačkoj kući su ozbiljno ugroženi vlagom (savjetnica je kustosu skrenula pozornost na to).

Opće stanje muzejske građe: deponirani predmeti će trebati zaštitu u bliskoj budućnosti.

Nužni veći zahvati: vjerojatno na dvadesetak slika i još nekim vrijednim predmetima, ali savjetnica nije mogla dobiti o tome dovoljno obavijesti.

Procjena stanja muzejske građe:

zaštita: vjerojatno će trebati dosta raditi na zaštiti predmeta, premda su spakirani;

izložba: potrebno je izraditi novu koncepciju;

konzervacija: bit će potrebno konzervirati spomenute slike i vjerojatno većinu predmeta iz zbirke pokućstva.

Primjedbe: trebalo bi izraditi dugoročni realistični plan (za utilizaciju cijeloga kompleksa, a ne samo muzeja, koji se ne bi trebao ograničiti na održavanje stalnoga, beživotnog postava), a izradu plana trebalo bi započeti što prije; treba postaviti upravni odbor i započeti suradnju s gradskim kulturnim institucijama, Zavodom za zaštitu spomenika kulture i Muzejskim dokumentacionim centrom; treba isplanirati kampanju za prikupljanje sredstava, ali bi se kompleks morao moći i sam uzdržavati.

Varaždin
Gradski muzej

Stari grad, Strossmayerovo šetalište 7, 42000 Varaždin, tel.: 42-43-712, 51-519

Kontakt: Ljerka Šimunić, direktorica
Osoblje: 5 kustosa, 1 građevinski restaurator koji također radi popravke na arheološkome materijalu, 1 fotograf
Godina osnivanja: 1925.

Muzejska zgrada: 1 kompleks (Varaždinski dvorac, spomenik kulture, izgrađen u 14. st., pregrađen u drugoj polovici 16. st.)
Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - male, u međuvremenu već popravljene (Povijesni odjel); opće stanje dobro, restaurirana 1983.-89., novi uredi će se otvoriti u proljeće 1994. godine; potrebni su samo minimalni zahvati.

Muzejska građa: stalni postav u 33 sobe, sadrži nekoliko tisuća predmeta.
Evakuirana građa iz drugih muzejskih institucija: da;
Dokumentacija: inventarske knjige zadovoljavajuće, potrebni su kompjuteri i unapređenje vođenja inventara.

Muzejska građa:
evakuirana: izložena;
deponirana: depo za pokućstvo je loš, najvredniji predmeti nalaze se u izložbenim dvoranama.
Pretrpljene štete:
in situ: pohranjeno pokućstvo je stalni problem, nema grijanja, ptice zagađuju predmete;
u depou: neki su predmeti spremljeni u izložbene ormare; prostorije depoa su prilično suhe, ali se predmeti drže direktno na podu; prostorije u potkrovlju hladne; stanje predmeta se ne kontrolira.
Opće stanje muzejske građe: deponiranje je velik problem; potrebno je još prostora i opreme za deponiranje, kao i savjetovanje s konzervatorima i konzervatorski zahvati na predmetima; za sada je građa dobro zaštićena.

Primjedbe: predmeti su lijepo izloženi u dobrom izložbenom prostoru; oko 95% građe treba konzervatorski zahvat ove ili one vrste; potrebna je fotografska oprema.

Vinkovci
Gradski muzej Vinkovci i galerija umjetnina

Trg Republike 6, 56000 Vinkovci, tel.: 56-11-169

Kontakt: Stjepan Jozić, direktor
Osoblje: 3 kustosa
Godina osnivanja: 1946.

Muzejska zgrada: 1 (barokna, spomenik kulture)
Sadašnje stanje zgrade: ratne štete - nanijete fasadi i krovu, potrebni popravci.
Muzejska građa: arheološka, povijesna, etnografska, numizmatička i prirodoslovna zbirka, kao i umjetnička galerija (smještena u zasebnoj zgradi).
Dokumentacija: sva je građa inventarizirana, evakuirana i deponirana.

Muzejska građa:
evakuirana: da;
deponirana: da;
u inozemstvu: da.
Pretrpljene štete:
nepoznato: da

Opće stanje muzejske građe: premda je zgrada restaurirana nema sredstava za grijanje; na 30% slika trebat će izvršiti konzervatorske zahvate (oko 10% tih slika je u vrlo lošem stanju).

Primjedbe: potrebna je oprema za arheološka iskapanja i fotografska oprema za dokumentaciju arheoloških nalazišta međunarodnog značenja; muzej treba police za knjige i vjerojatno i za pohranjivanje drugih predmeta, koje savjetnica nije imala prilike vidjeti.

Zaštita dubrovačkih građevina - Muzej Rupe
Fototeka MDC-a, Zagreb

Zagreb
Hrvatski prirodoslovni muzej

Demetrova 1, 41000 Zagreb, tel.:
Kontakt: Vladimir Zebec, viši kustos
Osoblje: 35 kustosa, 3 tehničara, 4 čistača, 5 terenaca
Godina osnivanja: 1886.

Muzejska zgrada: 1 glavna velika zgrada, 1 zgrada u kojoj je smještena ornitološka zbirka na drugome mjestu
Sadašnje stanje zgrade: ratne štete: na krovu i prozorima; potrebno je

opće obnavljanje (električne instalacije, osvjetljenje itd.).

Muzejska građa: 2.500.000 predmeta (geološka, paleontološka, ornitološka, entomološka, prehistorijska i arheološka zbirka), knjižnica koja sadržava 30.000 svezaka.

Evakuirana građa drugih muzejskih institucija: muzej je matična ustanova prirodoslovnim zbirka u Dubrovniku, Slavskom Brodu i Zadru, i najvredniji primjerci (3.000) evakuirani su iz tih muzeja i ovdje deponirani.

Dokumentacija: klasične inventarske knjige, većina inventara mineraloške zbirke kompjuterizirana, ostale zbirke tek uvode kompjutersko vođenje inventara.

Muzejska građa:

evakuirana: iz nekih manjih izložbenih dvorana, mnogi primjerci još in situ u jadnim ormarima, osjeća se miris arsena;

u depou: neki;

Pretrpljene štete:

in situ: da, vrlo prljavi ormari;

u depou: da, vlaga, mineralne naslage/kristali;

nepoznato: pošto nije vršena kontrola, opseg štete još nije poznat, ali zbirke ne mogu čekati da rat završi.

Stanje evakuirane građe: rizično, police su drvene i najmanji potres uzrokovao bi kaos.

Opće stanje građe: površinska prljavština i masnoća, vlaga, nema natpisa, spušten nivo alkohola, zbirke prepariranih životinja opasne po zdravlje, nakon minutu, dvije provedene u nekim prostorijama, savjetnicu su pekle oči; veliki problemi.

Nužni veći zahvati: odviše da bi se moglo ovdje navesti.

Procjena stanja građe:

zaštita: treba obaviti mnogo posla.

Konzervacija: to bi bila vrlo skupa opcija i trebalo bi o njoj razmišljati tek kada se poboljšaju uvjeti deponiranja i odabere materijal za stalni postav.

Primjedbe: potreban je konzervatorski pregled (zadaca koja bi trajala mjesec dana) zoološke, mineraloške i paleontološke zbirke, kako bi se ustanovili prioriteta i potrebna sredstva; osoblje treba proći školovanje za preparaciju izložaka u inozemstvu, i uopće imati više veza sa zbivanjima u muzeologiji (časopisi), a potrebna je i izravna ispomoć stranih stručnjaka u samoj instituciji; prirodoslovne zbirke su u kriznom stanju koje treba hitno riješiti.

Zagreb

Etnografski muzej

Mažuranićev trg 14, Zagreb, tel:

Kontakt: Damodar Frlan, direktor

Godina osnivanja: 1919.

Zgrada: 1 (secesijski Dom obrtnika, spomenik kulture)

Sadašnje stanje zgrade: dobro, potrebne su samo minimalne intervencije.

Muzejska građa: 2.750 predmeta u stalnom postavu, 70.000 predmeta u depou.

dokumentacija: dobra kustoska dokumentacija.

Muzejska građa:

deponirana: deponirana ili izložena.

Pretrpljene štete:

depo: da, predmeti su sabijeni, osobito tekstil, ali su zaštićeni.

Opće stanje građe: depoi su prenatrpani i kompaktni bi ormari bili nužni, osobito za tekstil, depo je u relativno novim prostorijama i predmeti su dobro zbrinuti.

Primjedbe: poboljšanje pohranjivanja tekstila čim to bude moguće; konzervatori za tekstil trebali bi pregledati stanje tekstila čim vrijeme i sredstva to budu dopustili.

Zagreb

Muzej za umjetnost i obrt

Trg maršala Tita 10, Zagreb, tel.:

Kontakt: Vladimir Maleković, direktor

osoblje: 15 kustosa, 3 konzervatora/restauratora (slike, tekstil, metal), 5 tehničara, 6 ostalih

Godina osnivanja: 1880.

Zgrada: 1

Sadašnje stanje zgrade: obnovljena prije rata, stanje je zadovoljavajuće do dobro, s problemom vlage u jednoj izložbenoj dvorani, potrebni su samo minimalni zahvati.

Muzejska građa: više od 60.000 predmeta (pokuštvo, metalni predmeti, muzički instrumenti, satovi, keramika, barokna polikromna i pozlaćena skulptura, staklo, fotografije, grafike) i knjižnica sa 50.000 svezaka o primijenjenoj umjetnosti.

Dokumentacija: većina predmeta dokumentirana sistemom inventarnih kartica, kompjuterski inventarni sistem se upravo uvodi.

Muzejska građa:

u depou: da.

Pretrpljene štete:

in situ: nema;

nepoznato: premda su depoi prilično suhi, stanje će biti poznato tek kada se predmeti raspakiraju.

Opće stanje muzejske građe: veliki predmeti u izložbenom prostoru trebaju obradu.

Nužni veći zahvati: radi se na 1.000 predmeta namijenjenih stalnom postavu.

Procjena stanja građe:

Zaštita: mnogi predmeti deponirani, tekstil veoma sabijen.

Primjedbe: za pohranjivanje zbirke tekstila potrebne su kutije i police; potreban je materijal za rad konzervatora i restauratora (vidi popise); općenito govoreći muzej bi trebao započeti suradnju s drugim muzejima; dobro bi došao jednotjedni tečaj o međunarodnom prikupljanju sredstava, vođenju knjižnice, administrativnom planiranju i organizaciji; trebao bi surađivati s drugim velikim muzejima primijenjene umjetnosti radi poboljšanja izložbene tehnike, izlagati u inozemstvu (muzej bi želio već sada izraditi planove za stalni postav koji bi otvorio kada završi rat); trebalo bi organizirati razmjenu publikacija; restaurator za pokuštvo trebao bi više dodira s modernim tehnikama čišćenja.

Zagreb

Muzej grada Zagreba

Opatička 22, 41000 Zagreb, tel.: 41-428, 275-552, fax: 428-294

Kontakt: Vinko Ivić, direktor

Osoblje: 20 (10 kustosa, 1 konzervator/restaurator za pokuštvo, 2 čuvara za posebne izložbe)

Godina osnivanja: 1907.

Muzejska zgrada: 1 samostanski kompleks (samostan klarisa, spomenik kulture)

sadašnje stanje zgrade: ratne štete - manja oštećenja na fasadama i prozorima; 5.000 m² građevinski se obnavlja u okviru projekta restauracije, datum završetka radova vjerojatno negdje 1995. godine.

Muzejska građa: arheološka, povijesna i cehovska zbirka, zbirka dokumenata gradske uprave, portreta, odlikovanja, medalja, oružja, zemljopisnih karata, pokućstva, tekstila, kazališna zbirka, zbirka 2. svjetskog rata, radničkog pokreta, arhivska zbirka; knjižnica sa 10.000 svezaka.

Dokumentacija: kompletne inventarske knjige, sada u procesu kompjuterizacije.

Muzejska građa:

Pretrpljene štete:

in situ: depo je prenatrpan, a moglo bi biti i oštećenja nanesenih prilikom rukovanja;

depo: prostorije zadovoljavaju, ali su prepune;

ostalo: metil bromid je upotrijebljen kao insekticid, a metalni dijelovi nisu skinuti.

Procjena stanja građe:

zaštita: potrebno je mnogo rada na osnovnoj zaštiti.

Opće stanje građe: predmeti su sabijeni, stanje varira od zadovoljavajućeg do lošeg; ima mnogo oštećenja okvira; predmeti su prašni i prljavi; mnogi predmeti su zapakirani u zahrđale sanduke.

Potrebni veći zahvati: zbirka tekstila; zastave iz 18. st. (nešto više od dvije stotine) u lošem su stanju.

Primjedbe: velika je potreba za časopisima, sredstvima, putovanjima na konferencije i radi istraživanja.

V. Zaključci i preporuke

a) Zapuštenost muzejske građe na teritoriju Hrvatske

Većina predmeta koji su pohranjeni in situ ili evakuirani s okupiranih područja ili područja izravno ugroženih vojnim operacijama nalazi se u Hrvatskoj u prilično sigurnim skloništim, ali fizički faktori uzrokuju propadanje. Nikada nema odgovarajućih polica, materijala za pakiranje, sredstava za praćenje stanja, adekvatne sigurnosti i dokumentiranih fizičkih provjera. Predmeti su preseljeni u žurbi i kasnije nisu raspakirani. Svaki paket koji je savjetnica uzela u ruke je klopota.

Fluktuacije nivoa vlage i nedostatak grijanja ili ventilacije izazivaju veliku zabrinutost. Na raspolaganju je jako malo konzervatora-restauratora koji bi mogli izvesti hitnu konzervaciju i preventivne zahvate u održavanju predmeta (pola tuceta iskusnih stručnjaka koji su sposobni obaviti takve poslove ulaže maksimalne napore). Štoviše, nedostaje sredstava za konzervatorske materijale, ormara za pohranjivanje, konzervatorske opreme, kutija za arhive i vozila za transport.

Posljedica takvog stanja je vrlo visok postotak predmeta pokretne kulturne baštine u Hrvatskoj kojima je potrebna konsolidacija, zaštitni ili konzervatorski zahvati, a možda i više od 30% hitnih zahvata - većina polikromne skulpture i pokućstva trebaju hitnu zaštitu od crvotoči. Svakako su posljedice rata još više otežale stanje muzeja i galerija naslijeđeno od prijašnjeg režima. Ipak je osnovno pitanje koje treba riješiti - što poduzeti da bi se bar do neke mjere ublažile posljedice rata, kako pomoći muzejskoj građi i muzejskom osoblju. Može se tvrditi da se "ništa ne može poduzeti dok rat ne završi", ali takav pristup odbacuje sve ono što se može učiniti, makar i samo u područjima koja nisu na liniji fronte, i pri tome se zaboravlja i na inicijative koje su ostvarene u Hrvatskoj (UNESCO, Vijeće Europe, ARCH fondacija itd). Stanje koje je savjetnica opisala je krizno stanje za velik dio hrvatskoga kulturnog naslijeđa, a ako su samo dvije godine rata nanijele takve štete pokretnoj baštini, za godinu ili dvije može biti samo još mnogo lošije.

b) Stanje muzejske građe na okupiranim područjima i izvan hrvatskog teritorija

Drugi velik problem jest stanje muzeja i galerija na okupiranim područjima Hrvatske i stanje građe koja se sada nalazi u Srbiji, o čemu hrvatske kulturne institucije imaju ili malo ili nikakvih informacija. Za sada je stanje u kojem se nalazi oko 200.000 predmeta potpuno nepoznato.

ICOM preporučuje da UNPROFOR i Promatračka misija Europske zajednice (ECMM) skupljaju informacije o stanju kulturnog naslijeđa općenito, uključujući i muzejsku građu, na područjima u koje je otežan pristup, i da se UN ili druge mirovne snage pripreme kako bi ubuduće mogle pratiti stanje kulturne baštine i osigurati provođenje Haaške konvencije.

c) Ilegalna trgovina i sigurnost muzejske građe

Vlada opravdana zabrinutost da će se mnogi predmeti pojaviti na međunarodnom tržištu umjetninama, i veoma je važno da se na to upozori cjelokupna muzejska zajednica. Štoviše, u samoj Hrvatskoj ima specifičnih problema - teškoća oko čuvanja deponiranih predmeta, pa čak i predmeta izloženih u muzejima. Postoji velika opasnost da se rasprše neregistrirane privatne zbirke, koje se sve više nude na prodaju zbog ekonomskih problema vlasnika, i mora se osigurati neki oblik pomoći hrvatskim muzejima kako bi mogli otkupiti te zbirke.

Jasno je da će u tome Međuvladin komitet za povrat i restituciju kulturnih dobara zajedno s UNESCO-ovom konvencijom o sredstvima zabrane i sprečavanja ilegalnog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva nad kulturnim dobrima trebati odigrati veliku ulogu. Štoviše, ICOM bi mogao svim zainteresiranim stranama pružiti stručnu pomoć u vezi ovog i ostalih relevantnih pitanja.

d) Uloga muzejskih stručnjaka u Hrvatskoj

Hrvatski muzejski stručnjaci koje je savjetnica imala prilike upoznati pokazuju visok stupanj profesionalne kompetencije; štaviše, zahvaljujući njihovu odanom zalaganju, muzejska je građa zaštićena od najgorih posljedica rata. Hrvatski muzeji i galerije su pozvani da definiraju prioritete i usklade ih na međunarodnom nivou, kako bi kod hrvatske vlade pobudili svijest o potrebama muzejske zajednice. Ta zajednica također mora sačiniti planove za buduću obnovu muzeja da bi definirala kakav bi oblik međunarodne stručne pomoći, uz odgovarajuća međunarodna i vladina sredstva, najviše pridonio tom pothvatu. ICOM je spreman u tome pomoći stavljajući svoju mrežu na raspolaganje hrvatskoj muzejskoj zajednici.

e) Uloga međunarodne zajednice

1) Najhitnija i najosnovnija potreba je pružanje informacija, i ICOM je poduzeo prvi korak u tom pravcu distribuirajući ovaj izvještaj, objavljujući ga u svom Biltenu i ostalim svojim publikacijama, a također uz pomoć Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, koja je ponudila da ga objavi u svom sljedećem izvještaju o ratnim štetama učinjenim kulturnoj baštini u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. ICOM će se također truditi da organizira još istraživačkih izaslanstava u republikama bivše Jugoslavije.

2) Nužna su dva tipa djelovanja: brza intervencija u obliku opreme i materijala za konzervaciju, te dugoročna akcija obnove koju će poduzeti sami hrvatski muzeji u suradnji s međunarodnom muzejskom zajednicom. Međunarodna muzejska zajednica mnogo bi pomogla hrvatskim ustanovama šaljući osnovnu opremu i materijale bilo u Muzejski dokumentacijski centar, bilo uspostavljajući pojedinačne veze s muzejima koji imaju srodne zbirke i izmjenjujući publikacije, šaljući opremu i materijale za konzervaciju, osobito one potrebne za hitne zahvate (ljepila, zaštitni papir, osnovne alate, platno za podstavljanje oštećenih slika na platnu, kompjutere, fotografsku opremu, filmove, uredsku opremu, konzervatorsku literaturu). Bilo je premalo ili čak uopće nije ni bilo dodira u posljednje tri godine, i trebalo bi poduzeti akcije da bi se odstranio osjećaj izolacije i napuštenosti.

Trebalo bi održavati kratkoročne stručne tečajeve in situ o neposrednoj zaštiti i konzervaciji. Međunarodna podrška trebala bi biti pružena regionalnim (npr., Ludbreg) i mjesnim (npr., dubrovački Arch) radionicama za hitne intervencije.

ICOM želi osobito skrenuti pozornost na Muzej Slavonije u Osijeku, veoma značajnu ustanovu koja ima velikih problema i treba hitnu pomoć (vidi dodatak).

Dodatak 1

Muzej Slavonije, Osijek

a) Povijest muzeja:

Muzej je osnovan 1877. godine i jedan je od najstarijih u Hrvatskoj. Prva donacija bila je numizmatička i arheološka zbirka, te zbirka predmeta primjenjene umjetnosti. Nakon drugoga svjetskog rata bilo je velikog pritjecanja građe, i sada muzej čuva oko 130.000 predmeta. Osoblje govori o svojoj ustanovi kao o "muzeju 19. stoljeća" jer je 1899. godine ustanova imala izvrsne uvjete, izložbene vitrine i izložbe. To je bio Viktorija i Albert muzej Slavonije i pobuđivao je veliku pozornost i entuzijazam.

Zbirke odražavaju kulturni i historijski razvoj bogate, multikulturalne osječke regije i sadržavaju predmete međunarodnog značaja. Povijesna zbirka, u normalnim uvjetima ambijentalno postavljena u stalnom postavu, sastoji se od vrijednih predmeta koji datiraju od renesanse do bečke secesije. Etnografska izložba je pohranjena u depo zbog nedostatka izložbenog prostora.

Knjižnica ima oko 50.000 svezaka. To je najveća knjižnica u Slavoniji, a ima knjiga koje datiraju iz 16. st.

Prije 1990. godine muzej je vrlo živo sudjelovao u razmjeni izložaba.

b) Opis zgrada, ratnih šteta i općeg stanja:

Glavna muzejska zgrada datira iz 1772. godine i nalazi se na središnjem trgu stare gradske jezgre Osijeka.

Druga zgrada, dio kompleksa Franjevačkog samostana, barokna je građevina iz 17. i 18. stoljeća. Dvokatnica, ima prostrane sobe koje bi se prilično lako preuredilo u izložbeni prostor. Klaustar okružuje veliki centralni četverokut.

Treći prostor je depo. Muzej raspolaže samo jednim dijelom zgrade koja datira iz 19. stoljeća, a drugi dio je na raspolaganju privrednim poduzećima.

Prije rata zgrada je patila od problema koji tište sjajnu građevinu koja dugo godina nije imala sredstava za održavanje, ali opetovani artiljerijski

napadi uzrokovali su i teška statička oštećenja. Stradali su krov, zidovi i podovi, što od direktnih pogodaka, što od potresa od obližnjih detonacija, što od vode.

Oštećenja nanijeta direktnim pogocima na brzinu su popravljana u zatišjima artiljerijske vatre, a radove će trebati preispitati i izvesti temeljitu sanaciju kada bude za to potrebnog materijala.

Zavod za zaštitu kulturnih spomenika treba ispitati statičko stanje muzejskih zgrada i više će se znati kada ta ispitivanja budu završena.

Ni u jednoj od muzejskih zgrada nema klimatske kontrole i trebat će uvesti osnovni sistem s velikom pozornošću da bi se izbjegla daljnja oštećenja strukture zgrade. Nema ni alarmnog sistema.

Ukratko, obnavljanje glavne muzejske zgrade i samostanskih zgrada zahtijevat će velika ulaganja, ali ako se to učini one mogu i trebaju poslužiti da čuvaju zbirke Muzeja Slavonije.

c) Stanje muzejske građe:

Mali dio najvrednijih predmeta iz svake pojedine zbirke bio je evakuiran iz Osijeka, a ostatak je pohranjen koliko i kako je to bilo moguće.

d) Pretrpljene štete:

Predmeti su sabijeni i nepristupačni. Osoblje je veoma zabrinuto za njihovo stanje. Ako građa ostane na dulje vrijeme u uvjetima bez klimatske kontrole i tako nagomilana, sigurno će stradati.

Procjenjuje se da će 70% predmeta Muzeja Slavonije morati biti konzervirano.

Muzej ima dvije veoma male prostorije koje služe za restauraciju predmeta. Prostor koji bi služio u te svrhe trebalo bi proširiti da bi se građa konzervirala već prilikom raspakiranja, kao i da bi se mogli obraditi predmeti iz okolice Osijeka koji su brutalno oštećeni za vrijeme rata.

e) Muzejsko osoblje

Sastoji se od 20 članova. Direktor i kustos numizmatičke zbirke imaju dugotrajne veze s muzejem i dugogodišnje iskustvo, ali većina ostalih ima manje od tri godine iskustva u muzejskom radu, a predmeti su bili spakirani i depolirani veći dio toga vremena. Muzej priređuje manje izložbe suvremene umjetnosti.

f) Potrebe:

Na sastanku osoblja svaki je pojedini član izložio savjetnici svoje najhitnije potrebe.

Po naređenju vlade osoblje je bilo u muzejima od samog početka rata, a njihovo zalaganje u provođenju zaštite muzejske građe zaista je bilo izvanredno, ne samo u Muzeju Slavonije već i diljem zemlje. Sukob traje već četvrtu godinu i svatko tko radi na polju zaštite kulturnih dobara veoma je iscrpljen, ali ne i pokoleban. Pomisao na prisustvovanje konferencijama, na sudjelovanje u istraživačkim projektima u inozemnim institucijama, na stručno usavršavanje u postavljaju izložaba i upravljanju muzejima u drugim centrima i obnavljanje veza s kolegama u zemlji i inozemstvu za njih je poput svjetla na kraju jako mračnog tunela. Međunarodna zajednica ima mnogo toga ponuditi, i gosti predavači, specijalizacije i stipendije, podrška u istraživačkim projektima bili bi na najveću korist muzejskoj zajednici.

Osoblje Muzeja Slavonije svjesno je da njihove zbirke imaju šanse oživjeti

nakon rata i žele iskoristiti vrijeme dok moraju biti pohranjene za planiranje prezentacije, stalnog postava i zaštite. Da bi to ostvarili, trebaju im informacije o modernim metodama deponiranja, i opremi, potrebno im je iskustvo u suvremenom dizajniranju izložaba i metodama izlaganja (Osijek je u aktivnom trusnom području), kao i u izradi didaktičkih materijala. Stručno usavršavanje i rad na projektima u tim područjima trebali bi započeti odmah.

Savjetnica bi željela istaknuti da je u ovom izvještaju Muzej Slavonije izabran samo kao karakterističan primjer. Muzejsko osoblje diljem zemlje izvršilo je veličanstven posao i ima iste potrebe, ali bi imalo smisla početi sa osobljem velikih ustanova, da bi ono sa svoje strane primjerom širilo stečeno znanje.

Najhitnija potreba Muzeja Slavonije je strukturalna i sigurnosna sanacija zgrada. Da bi se to moglo provesti morat će preseliti građu, a da bi je što je manje moguće premješali, privremeni bi depoi morali biti opremljeni čeličnim industrijskim policama svih tipova (palete, stalci, stalci za slike, police za kutije i knjige). U prostorima u kojima se čuva građa momentalno nema ni toliko mjesta da se čovjek okrene.

Muzej nema sredstava za nabavu takve opreme za pohranjivanje. Direktor je izradio sistem prenošenja građe iz zgrade u zgradu kako se budu premješali građevinski radovi, ali primjena toga plana ovisi o dostupnosti opreme za pohranjivanje i sredstava i materijala za obnovu.

Dodatak 2

Republika Hrvatska

Ministarstvo kulture i prosvjete

Zavod za zaštitu spomenika kulture

Zagreb, Ilica, 44 tel.: 041-427-200, fax 041-426-386

Clas: 612-08/93-01/1

Reg., No.: 532-10-2/11-93-84

Za vrijeme napada na Republiku Hrvatsku koji je započeo polovicom 1991. godine, hrvatski spomenici kulture bili su najčešće napadani ciljevi. Osim što se uništavaju mnoga povijesna mjesta, sakralna i svjetovna povijesna zdanja, pljačkaju se ili rekviriraju mnoge drevne umjetnine i čitavi inventari crkava i muzeja iz oštećenih i uništenih povijesnih zdanja. Imajući na umu registrirane slučajeve umjetnina koje potječu iz hrvatskih područja zahvaćenih ratom, a koje su ponuđene na prodaju na inozemnom tržištu, vjerujemo da postoje velike mogućnosti da se opljačkane hrvatske umjetnine i nadalje nude na prodaju na tržištima izvan Republike Hrvatske.

Radi toga vas molimo za sljedeću uslugu: u slučaju sumnje da umjetnina koja je ponuđena na prodaju potječe s teritorija Hrvatske, molimo vas da o tome obavijestite sljedeće ustanove:

Ministarstvo kulture i prosvjete - Zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, Ilica 44

ili

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb, Mesnička 5

Unaprijed vam zahvaljujemo na pomoći, suradnji i razumijevanju

Direktor

Ferdinand Meder, prof.

Dodatak 3

PRIORITETNE MATERIJALNE POTREBE MUZEJA I GALERIJA HRVATSKE

a) Vozila za transportiranje umjetnina

Vozila za osoblje da bi se moglo brzo kretati od mjesta do mjesta.

b) Oprema za dokumentaciju: CAD sistemi i kompjuteri za arhitekture Ministarstva kulture pomoću kojih bi se dokumentirali nepokretni spomenici kulture, muzeji, arhivi, knjižnice, povijesni spomenici, arheološka nalazišta itd.

Kompjuteri i programi za rad na muzejskoj dokumentaciji

Pisači strojevi i programi za obradu teksta

Osnovna uredska oprema i materijali, prema popisu koji je sastavio MDC:

Fotografski materijal

Kolor negativi

Crno-bijeli negativi

Kolor filmovi za slajdove

Mikrofilmovi

Fotopapir

Fotografske kemikalije

Kutije i mape za slajdove

Plastične ramice za slajdove

Sve vrste papira

Papir za tehničko crtanje

Akvarel-papir

karton za paspartue

Papir za fotokopiranje

Papir za laserske printere

Olovke svih tvrdoća

Krejoni (nekoliko kompleta)

Markeri, svih veličina

Tuš (u bocama od pola litre)

Kistovi svih veličina

Kompleti pera za tehničko crtanje

Letraset

Kamere

Fotokopirni aparati

Faksovi

c) Oprema i materijali za pohranjivanje predmeta:

Celične police

Industrijske police za palete

Police srednje nosivosti

Police za knjige

Kompaktne jedinice za pohranu

Jedinice za pohranu zemljopisnih karata i arhitektonskih crteža

Stalci za slike

Primjedba: sve police trebale bi biti složene i osigurane protiv potresa

Kutije za pohranjivanje:

Sve veličine arhivske kvalitete za tekstil

Kontejneri za predmete

Stiropor, polietilenske vreće svih veličina, papir za pakiranje i drugi

odgovarajući materijali za pakiranje i pohranjivanje

Ljepljive vrpce svih vrsta i veličina

Kaljeno staklo

Bijeli konopci različitih vrsta i debljina

Sve vrste materijala za pakiranje

Čilipi, Zavičajni muzej Konavala
Fototeka MDC-a, Zagreb

Metalni kontejneri za transport

d) Materijali za prezervaciju za konsolidiranje i hitni tretman papira, predmeta primijenjene umjetnosti, tekstila, slika, knjiga, rukopisa, prirodoslovnih primjeraka i mješovitih predmeta. Pošiljke treba slati c/o MDC.

Krovni crijep
Plastična folija
Prozorska stakla
Drvene grede

Kontakt: Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb, Mesnička 5

Izvor: Fifth Information Report on war damage to the cultural heritage in Croatia and Bosnia-Herzegovina presented by the Committee on Culture and Education. Council of Europe, Doc. 7070, 12 April 1994, pp. 1-31.

Prijevod s engleskog:
Zdenka Ungar